

2006 РІК: ЕКОНОМІЧНІ ПІДСУМКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

- У 2006 році ВВП зріс на 7,1% завдяки зростанню внутрішнього попиту.
- У 2006 році відновились інвестиційна активність, незважаючи на політичне протистояння.
- Промислове виробництво збільшилося на 6,2% завдяки прискоренню зростання у металургії та машинобудуванні.
- Уряд дедалі більше використовував нетарифні обмеження експорту та імпорту сільськогосподарської продукції.
- Тарифи на інфраструктурні послуги стрімко зросли протягом року внаслідок суттєвого підвищення ціни на імпортований газ.
- Рахунок поточних операцій вперше з 1998 року був від'ємний у сумі 1,6 млрд. доларів США або 1,5% від ВВП.
- Україна не вступила до СОТ у 2006 році, хоча досягла значного прогресу в переговорах.
- Доступ до ринків США покращився завдяки відновленню дії Генеральної системи преференцій для України та скасуванням поправки Джексона-Веніка.
- Значне зростання доходів домогосподарств та споживчих кредитів стали основними чинниками споживчого буму в країні.
- Дефіцит Державного бюджету становив 0,9% від ВВП у 2006 році і планується на рівні 2,6% від ВВП у 2007 році.
- У 2007 році соціальні стандарти зростатимуть, але повільніше, ніж у минулі роки.
- Бюджет Пенсійного фонду на 2007 рік планується з нульовим дефіцитом.
- Низькі приватизаційні надходження у 2006 році ставлять під сумнів виконання плану приватизації на 2007 рік, надходження від якої передбачаються на рівні 10,6 млрд. грн.
- Україна використала запозичення як інструмент фінансування фіскального розриву.
- Споживчі ціни на кінець року збільшились на 11,6%.
- Зростання монетарних агрегатів дещо сповільнилось.
- Прибутки комерційних банків стрімко зросли.

ВВП: Реальний ВВП в 2006 році зріс на 7,1% завдяки зростанню внутрішнього попиту

Відповідно до попередніх даних Держкомстату, у 2006 році реальний ВВП зріс на 7,1%, причому зростання пришвидшувалось протягом року. У січні приріст складав лише 0,9% дпр. У номінальному виразі ВВП оцінюється на рівні 536 млрд. грн. або 106 млрд. дол. США.

Прискорення економічного зростання можна пояснити відновленням інвестиційної активності (див. *Інвестиції*), продовженням зростання споживання домогосподарств та поступовим покращенням зовнішнього попиту (див. *Платіжний баланс*), зокрема, завдяки сприятливим умовам на світовому ринку металів. Також спостерігався приріст зовнішнього попиту на продукцію українського машинобудування, особливо в країнах СНД (див. *Торгівлю товарами*).

Важливою особливістю 2006 року було продовження зростання споживання домогосподарств, яке склало 18,8% дпр протягом дев'яти місяців року, тоді як попередня оцінка річного приросту становить 14,2% дпр. Реальне споживання домогосподарств з 2000 року більш ніж подвоїлося. Це зростання супроводжувалось високими темпами збільшення доходів (див. *Зарплата та доходи*) та кредитів домогосподарствам (див. *Банківська діяльність*). Найшвидше зростали такі компоненти споживання як одяг та

Населення: 46,7 млн.

Промислове виробництво/ВВП: 26%

Сільськогосподарське

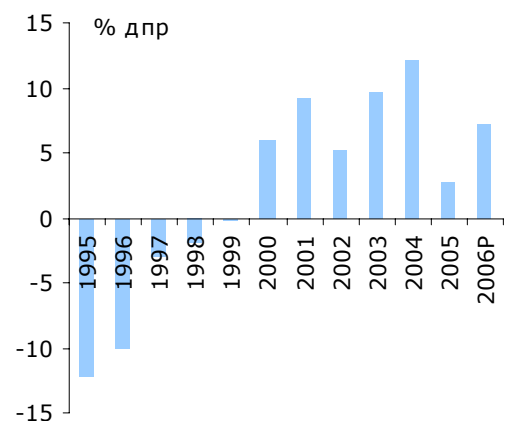
виробництво/ВВП: 8%

Інвестиції/ВВП: 24%

Експорт: Росія 23%, ЄС 28%

Імпорт: Росія 31%, ЄС 35%

Темпи приросту реального ВВП

Джерело: Держкомстат
P - попередня оцінка

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультаций
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
<http://www.ier.kiev.ua>

взуття (33,2% дпр протягом січня-вересня), та послуги, особливо "відпочинок та культура" (35,0% дпр.). Значно вищий попит на послуги стимулював внутрішнє виробництво, що, в свою чергу, зменшило чутливість українського економічного зростання до коливань на світовому ринку.

З точки зору пропозиції, основними рушійними силами зростання доданої вартості були промисловість (див. *Промислове виробництво*) та послуги, особливо торгівля та транспорт. Зокрема, додана вартість в торгівлі зросла на 17,7% дпр, на відміну від падіння у 2005 році. Також з лютого 2006 року відновилося зростання доданої вартості в будівництві завдяки виробничим інвестиціям та збільшенню темпів будівництва житла. Водночас, додана вартість в сільському господарстві майже не змінилась, оскільки низький врожай пшениці урівноважив доволі високий врожай інших культур та зростання тваринництва.

Темпи зростання реального ВВП у 2006 році перевищили оцінки, які було зроблено протягом року. Це переважно пояснюється більшою, ніж очікувалось, стійкістю економіки до шоку підвищення ціни на імпортований газ. Різницю між очікуваним та реальним зростанням можна пояснити підвищенням світових цін на продукцію металургії та хімічної промисловості, що частково компенсувало ціновий шок, а також високою початковою спроможністю покращити енергоефективність. Однак подальша здатність української економіки витримувати ціновий шок залишається невідомою.

Інвестиції: Інвестиційна діяльність відновилась, незважаючи на політичне протистояння

Відповідно до даних Держкомстату за дев'ять місяців 2006 року інвестиції в основний капітал зросли на 16,1% дпр порівняно із приростом у 3,4% дпр у попередньому році. Пожвавлення інвестиційної діяльності можна пояснити нагальною потребою інвестицій у нові технології, оскільки підприємства зіткнулись із посиленням міжнародної конкуренції та зростанням цін на енергоносії. Також, стрімке зростання внутрішнього споживання створило сприятливі умови для розвитку сектора послуг. Отже, прискорення відбувалось, незважаючи на політичне протистояння протягом року, що може свідчити про послаблення зв'язку між економічною та політичною діяльністю в країні.

Найбільше інвестицій припало на сектор послуг, який залучив 51,4% усіх інвестицій в основний капітал, тоді як частка інвестицій у промисловість становила 38,4%. Отже, сектор послуг зазвичай успішніший у залученні інвестицій, аніж промисловість.

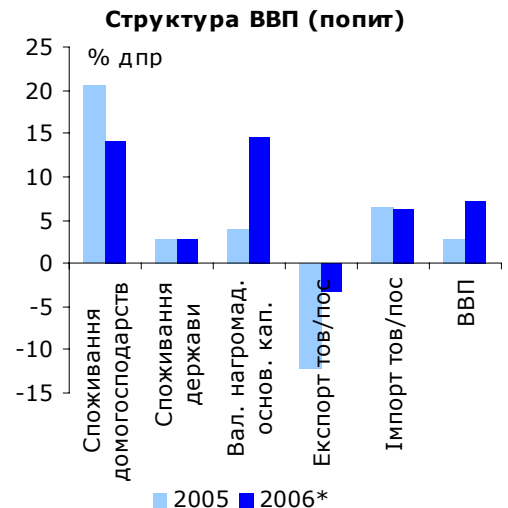
Найбільший приріст інвестицій було зафіксовано в рибальстві – на рівні 85,9% дпр (на фоні низької статистичної бази) та в торгівлі транспортними засобами та їх ремонті – на 74,7% дпр. У останньому випадку інвестиції стимулював високий попит на легкові автомобілі, що спостерігався в Україні у 2006 році (див. *Торгівля товарами*).

Крім пожвавлення внутрішньої інвестиційної діяльності, Україні вдалось залучити у 2006 році значні прямі іноземні інвестиції (див. *Платіжний баланс*), зокрема в банківський сектор (див. *Банківська діяльність*). Очікується, що присутність іноземних банків стимулюватиме притік інвестицій в інші сектори економіки, оскільки іноземні інвестори більш схильні до співпраці з відомими їм фінансовими установами.

Отже, незважаючи на повільність структурних реформ і політичне протистояння, інвестиційна діяльність стає дедалі інтенсивнішою, що покращує перспективи майбутнього економічного зростання.

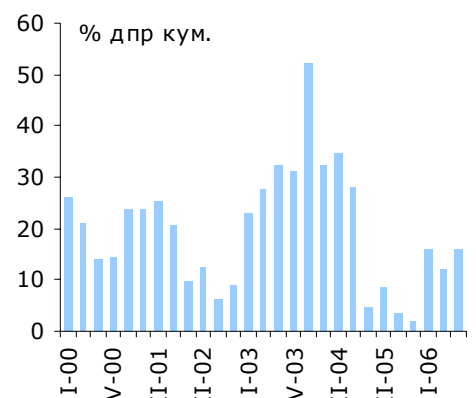
Промислове виробництво: Виробництво зросло незважаючи на слабкий старт на початку року

Відповідно до даних Держкомстату у 2006 році промислове виробництво зросло на 6,2%, незважаючи на падіння протягом перших двох місяців року.

Джерело: Держ комстат
* попередня оцінка Держ комстату

Інвестиції у основний капітал

Джерело: Держкомстат

Динаміка виробництва ключових секторів економіки

Джерело: Держ комстат

Зростання було зафіксоване майже у всіх галузях промисловості, особливо в металургії та машинобудуванні. Приріст в металургії склав 8,9% проти 1,5% зниження у попередньому році, а у машинобудуванні зростання прискорилось до 11,8% порівняно із 7,1% приростом в 2005 році. Високі темпи приросту цих галузей пояснюються зростанням зовнішнього та внутрішнього попиту, включаючи відновлення інвестиційної активності (див. *Інвестиції*), що відобразилось у закупівлі нових машин та обладнання, а також у зростанні будівництва.

Лише у двох галузях економіки спостерігалось скорочення виробництва: у виробництві коксу та нафтопереробці, а також у легкій промисловості. Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки скоротилось на 12,1%, що продовжило негативну тенденцію 2005 року, частково спричинену державним втручанням, зокрема, введенням нетарифних бар'єрів на експорт. Низькі темпи приросту в легкій промисловості пов'язані зі скороченням випуску текстильної промисловості на 4,8%. Найімовірніше це сталося через зниження обсягів операцій з давальницькою сировиною.

Випуск добувної промисловості зріс на 5,8% дпр. Зокрема, видобуток залізної руди збільшився за рахунок високого попиту з боку української металургії.

Харчова промисловість зросла на 10,0%. Зокрема, збільшилося виробництво олії, цукру, м'яса та тютюнової продукції. Натомість скоротилось виробництво круп, борошна та молочної продукції. Загалом, сектор виграв від зростання внутрішнього попиту. Однак заборона експорту продукції тваринного походження до Росії (див. *Сільське господарство*) мала негативний вплив на розвиток галузі.

Деревообробна промисловість зросла на 13,9% завдяки відновленню діяльності та модернізації обладнання підприємств цієї галузі, особливо в західному регіоні України, де ця галузь є традиційною.

Аграрна політика: Зростання нетарифних обмежень експорту та імпорту

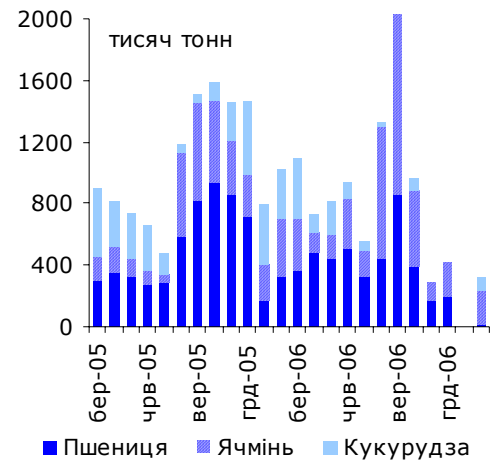
Ринок зерна. В жовтні 2006 року Уряд запровадив квоти на експорт пшениці, ячменю, кукурудзи та жита до кінця року¹, і вже в грудні квоти було продовжено до кінця 2006/2007 маркетингового року, тим самим обмеживши експорт зернових культур до 1,2 млн. тон. Уряд прийняв це рішення, незважаючи на серйозні застереження з боку вітчизняних та міжнародних спостерігачів про значні негативні наслідки такого кроку. В лютому уряд врешті-решт відмінив квотування експорту ячменю та кукурудзи, але залишив їх для жита та пшениці.

Економічні втрати для України внаслідок такої політики доволі суттєві. Кінцевим результатом такого рішення стало зменшення закупівельних цін на зерно та доходів аграрних підприємств, оскільки зернотрейдери враховують збільшення невизначеності та втрати доходів при розрахунку ціни під час закупівлі зерна в господарств. Хоча переробні підприємства та виробники кормів виграли від нижчих цін та більшої кількості зерна на внутрішньому ринку, однак цю вигоду було отримано за рахунок аграрних підприємств та зернотрейдерів. Також зросли витрати на посередництво. Таким чином, такий захід зменшує національний дохід країни та робить Україну в цілому біднішою.

Найважливішим наслідком в довгостроковому періоді є те, що такого роду заходи посиляють чіткий сигнал решті світу про те, що протягом одного року інвестори можуть втратити більше, ніж вони заробили за багато попередніх років. Як наслідок, зменшення притоку інвестицій, менш ефективна, ніж могла б бути, система збуту та нижчі ціни для аграрних виробників.

Більше того, процедури розподілу квот виявились непрозорими, тим самим збільшуючи ризик корупції, що також суперечить засадам ринкової конкуренції, оскільки 80% обсягу квоти

Обсяг українського експорту пшениці, кукурудзи та ячменю

Джерело: Укграгроконсалт

Ціни на пшеницю на світовому та внутрішньому ринках

Джерело: АПК-інформ

розподілялось між трейдерами з не менш ніж трирічним досвідом роботи на українському зерновому ринку.

Тваринництво. В січні 2006 року Росія заборонила ввезення з України на свою територію усіх видів продукції тваринного походження. Таке рішення, насамперед, негативно вплинуло на виробництво молока та молокопродуктів в Україні, завдавши значних збитків як молокопереробному сектору, так і виробникам молока. Офіційним приводом до заборони ввезення продукції тваринного походження стало порушення експортерами м'яса законодавства Росії щодо дотримання ветеринарних норм. Проте залишається незрозумілим, чому ця заборона також торкнулась молокопродуктів, оскільки не було зареєстровано жодної скарги щодо якості молокопродуктів з боку Росії.

Росія традиційно була найбільшим експортним ринком для молокопереробної галузі України, на який припадало 64% всього експорту молокопродуктів України у 2005 році. Більше того, Росія була основним споживачем українського сиру, що дозволяло українській продукції займати близько 50% ринку сиру Росії.

Втрата російського ринку збуту була особливо болісною, оскільки низька якість молока, що постачається на молокозаводи, та невідповідність українських стандартів міжнародним значно обмежують експорт української продукції до західних країн. Незважаючи на очевидні негативні наслідки для молокопереробної галузі, цей конфлікт може стимулювати покращення ефективності та конкурентоздатності галузі. Диверсифікація експортних ринків змогла б запобігти значним збиткам у подібних випадках.

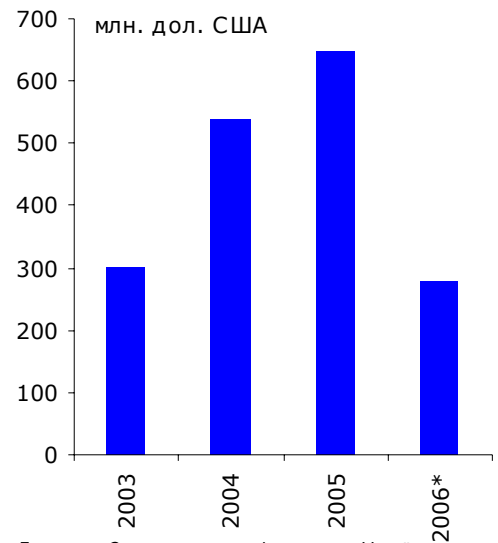
У жовтні 2006 року обидві сторони дійшли згоди щодо механізму вирішення цього конфлікту. Було узгоджено перелік українських компаній для інспектування ветеринарною службою Росії. Однак через непрозорість та недостатню кількість інформації щодо процесу вирішення конфлікту, залишається незрозумілим, коли підприємства української молокопереробної галузі отримають дозволи на відновлення експорту від російської сторони.

Ринок землі сільськогосподарського призначення. Верховна Рада вже вкотре продовжила мораторій на продаж землі сільськогосподарського призначення, тепер до 1 січня 2008 року, подолавши при цьому вето Президента. Офіційним обґрунтуванням такого кроку стала відсутність відповідної законодавчої бази для запровадження повноцінного ринку землі. Хоча таке обґрунтування в цілому є слушним, потрібно зауважити, що цей аргумент використовується вже четвертий рік поспіль, і мало що було зроблено для розробки та затвердження необхідного законодавства щодо ринку земель, земельного кадастру, тощо. Немає гарантії того, що ситуація не повториться наприкінці 2007 року. Мораторій на продаж землі сільськогосподарського призначення має негативні економічні наслідки, оскільки він не стимулює інвестиції, протидіє переміщенню землі від менш до більш ефективного господаря та перешкоджає розвитку сільського фінансового ринку. Це зменшує загальну ефективність та конкурентоспроможність сектора. Мораторій також зменшує доходи сільських мешканців та місцевих бюджетів та сприяє появі тіньового ринку, що, як результат, залишає землю недооціненою та порушує конституційне право сільських мешканців вільно розпоряджатись своєю власністю.

Енергетична політика: Ціна на газ значно зросла у 2006 році та продовжила зростати у 2007 році

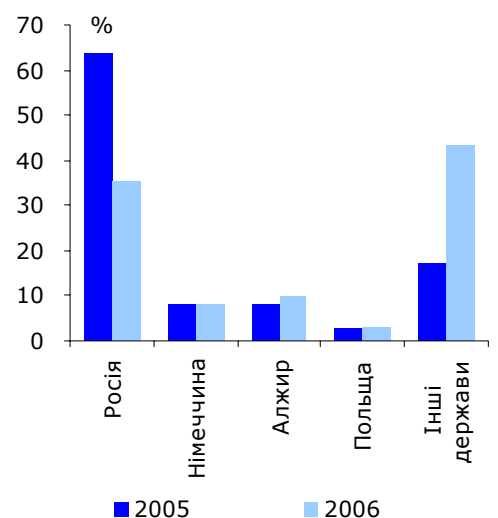
Газ. На початку 2006 року "Газпром", "Нафтогаз України" та "РосУкрЕнерго" підписали угоду щодо поставок російського газу та умов його транзиту через територію України на першу половину 2006 року. Серед найважливіших умов договору встановлення тарифу за транзит українською територією на рівні 1,6 дол. США за тис. кубометрів на 100 км, який повинен сплачуватися готівкою (раніше він складав 1,09 дол. США і сплачувався газом за бартерною схемою), фіксація ціни на газ

Експорт Україною молока

Джерело: Союз молочних підприємств України
* попередні дані

Структура експорту молокопродуктів у 2005-2006 рр.

Джерело: Міністерство аграрної політики

для України на рівні 95 дол. США за тис. кубометрів на російсько-українському кордоні та заснування "РосУкрЕнерго" та "Нафтогазом України" спільного підприємства "УкрГазЕнерго". Нову компанію було створено для продажу газу промисловим споживачам в Україні.

Пізніше Антимонопольний комітет обмежив частку "УкрГазЕнерго" до 5 млрд. кубометрів газу, пояснюючи це тим, що компанія перевищила критичну частку ринку, встановлену на рівні 35%. Кабінет Міністрів для захисту споживачів від різкого зростання ціни встановив максимальну ціну на газ на українському ринку на рівні 110 дол. США за тис. кубометрів без урахування ПДВ та вартості транспортування.

Січнева угода визначала ціну тільки на першу половину 2006 року, але пізніше "РосУкрЕнерго" та "УкрГазЕнерго" ще двічі досягали домовленостей щодо поставок газу в Україну за ціною у 95 дол. США за тис. кубометрів на кордоні, подовживши її дію до кінця 2006 року. Збереження ціни на імпортований газ мало позитивний короткостроковий ефект, оскільки надало більше часу компаніям для адаптації до цінового шоку та інвестування у енергозберігаючі технології.

У 2007 році Україна отримає приблизно 62 млрд. кубометрів, але не менше ніж 55 млрд. кубометрів імпортованого газу за ціною не вище 130 дол. США за тис. кубометрів на російсько-українському кордоні. Таку угоду було підписано між "РосУкрЕнерго" та "УкрГазЕнерго" у жовтні 2006 року. Для України це означало зростання ціни на газ на кордоні на 37%. Однак ця ціна все ще залишається нижчою за ціну, яку сплачують сусідні країни, наприклад Польща, та, імовірно, не покриває витрат "РосУкрЕнерго".

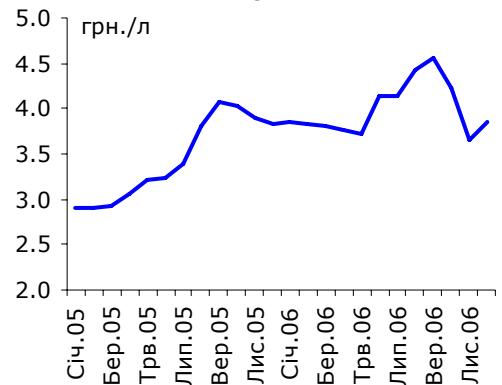
Бензин. У відповідь на зростання світових цін на нафту Уряд намагався контролювати підвищення внутрішніх цін на бензин. Проте пряме регулювання не було запроваджено. У серпні 2006 року між Кабінетом Міністрів та найбільшими гравцями на ринку нафти та нафтопродуктів було підписано Меморандум про партнерство, що передбачав взаємні зобов'язання щодо вироблення цінової політики, умов стійкого розвитку ринку, модернізації нафтопереробних заводів та покращення якості нафтопродуктів. У грудні Міністерство палива та енергетики затвердило формулу ціни на нафтопродукти, яка використовує середньозважену світову ціну (Platts) на дизельне паливо та високооктановий бензин за попередні 30 днів у якості орієнтиру. Хоча наслідки запровадження формули ще невідомі, однак позитивним вже стала сама участь операторів ринку у розробці формули, що зменшує рівень потенційного незадоволення нею.

Інфраструктура: Тарифи на інфраструктурні послуги різко зросли протягом року

Зовнішній шок –підвищення ціни на імпортований газ більш ніж на 60% у 2006 році – зруйнував підвалини фіксованих тарифів на інфраструктурні послуги та став стимулом для змін. У квітні 2006 року тарифи на електроенергію для населення покривали тільки 36% відсотків на її генерацію та розподіл. Низькі тарифи для населення компенсувались за рахунок вищих тарифів для промислових споживачів, що створювало надмірно високий тягар для промисловості.

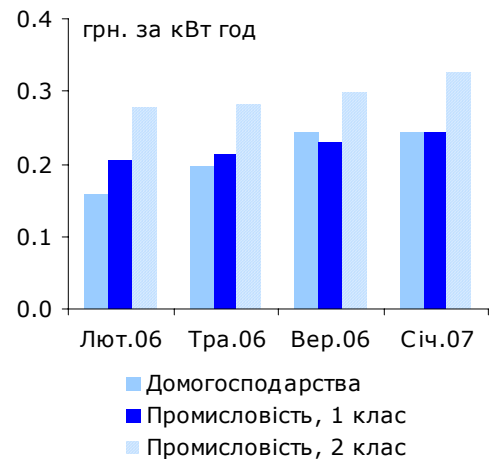
Національна комісія регулювання електроенергетики України (НКРЕ) вирішила підвищити тарифи на газ для всіх споживачів, окрім промислових підприємств, для яких підвищення відбулось раніше. Це стало першою зміною тарифів на газ та електроенергію для населення з 1999 року. Починаючи з 1 травня, тарифи на газ для населення було підвищено на 25%, а з 1 липня – ще на 80%. Тарифи на електроенергію для населення було також підвищено на 25% з 1 травня і з 1 вересня. Передбачається подальше підвищення тарифів на 25% кожні півроку з тим, щоб досягти рівень покриття витрат у квітні 2008

Роздрібна ціна на бензин А-95 у м. Києві

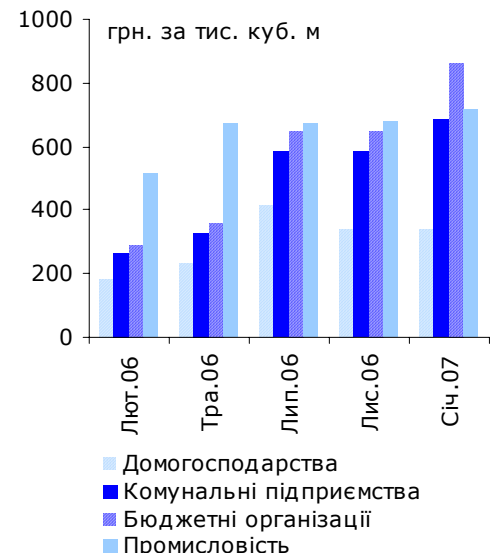
Джерело: Енергобізнес, НТЦ "Психея"

Тарифи на електроенергію для різних груп споживачів

Джерело: НКРЕ

Ціни на газ для різних груп споживачів

Джерело: НКРЕ

року. Ці зміни у тарифах стали поштовхом також для зростання тарифів на житлово-комунальні послуги.

Впродовж року Уряд зробив кілька спроб пом'якшити негативний вплив зміни тарифів на бідні домогосподарства. В результаті тарифи на газ для населення було знижено на 22% з 1 листопада 2006 року. У грудні НКРЕ затвердила диференційовані тарифи на газ, що почали діяти з 1 січня 2007 року. Вони залежать від обсягу спожитого газу відповідно до чотирьох рівнів.

Також у грудні Уряд спростив процедуру отримання субсидій для сплати за комунальні послуги. Відповідно до нової процедури, домогосподарства мають право на отримання субсидії, якщо їхня сума оплати за комунальні послуги перевищує 20% сукупного доходу домогосподарства. Це рішення є позитивним кроком, оскільки воно спрощує доступ осіб з низькими доходами до субсидій, хоча великі обсяги тіньових доходів створюють поле для зловживань такою процедурою.

Тарифи на послуги транспорту та зв'язку також було переглянуто. З червня 2006 року тарифи на внутрішні пасажирські перевезення було підвищено у середньому на 43%. У липні 2006 року Національна комісія з питань регулювання зв'язку України затвердила нові граничні тарифи на послуги зв'язку. Зокрема, тарифи на послуги внутрішнього стаціонарного зв'язку було підвищено у два етапи: на 35% з 15 липня та на 15% з 1 листопада. Водночас, міжнародні дзвінки стали дешевшими, що сприяло підвищенню конкурентоспроможності "Укртелекому" на цьому сегменті ринку.

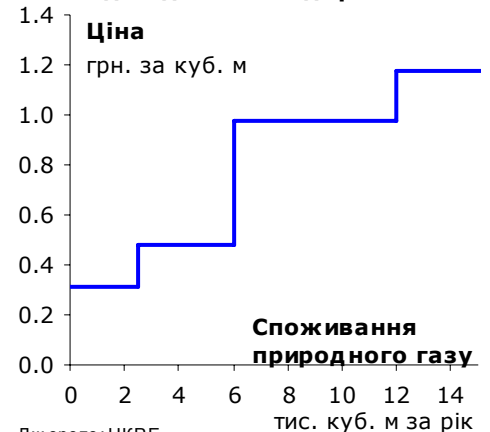
Перегляд тарифів дозволив зменшити перехресне субсидування в інфраструктурних секторах та сприяв прогресу у структурних реформах. Однак розрахунок тарифів, які є достатніми для покриття витрат, та швидкості їх підвищення повинні бути прозорішими, для того щоб переконати населення в обґрунтованості перегляду.

Платіжний баланс: Дефіцит рахунку поточних операцій був повністю покритий притоком капіталу

За даними НБУ у 2006 році баланс рахунку поточних операцій вперше з 1998 року був від'ємний у сумі 1,6 млрд. дол. США (1,5% ВВП). У третьому кварталі рахунок поточних операцій тимчасово покращився, і його профіцит склав 0,5 млрд. дол. США завдяки зростанню цін на світових ринках металів та збільшенню експорту туристичних послуг. Сальдо знову погіршилося в останньому кварталі року. Головною причиною дефіциту рахунку поточних операцій став негативний товарний баланс, від'ємне сальдо якого у 2006 році склало 5,2 млрд. дол. США порівняно із дефіцитом 1,1 млрд. дол. США у попередньому році (див. *Торгівля товарами*).

У 2006 році відбулось різке збільшення притоку довгострокового капіталу, що дозволило повністю профінансувати дефіцит рахунку поточних операцій. По-перше, притік прямих іноземних інвестицій (ПІІ) досяг 5,3 млрд. дол. США, що вдвічі більше, ніж за відповідний період попереднього року, виключаючи кошти від приватизації металургійного гіганта "Криворіжсталь". Потіки капіталу були переважно спрямовані в сектор фінансового посередництва, операції з нерухомістю, ділові послуги та торгівлю. Сукупні ПІІ склали 22,7 млрд. дол. США станом на кінець року. В результаті ПІІ на одну особу становили 487 дол. США, хоча залишились нижчими ніж середнє значення цього показника для країн із перехідною економікою, яке становить близько 1500 дол. США. Таке відставання свідчить про можливості для залучення більшого обсягу ПІІ в наступні роки за умови покращення інвестиційного клімату. По-друге, завдяки банківським запозиченням за кордоном негарантовані середньо- і довгострокові кредити зросли на 5,8 млрд. дол. США. Крім того, банки залучили короткострокові кредити на суму 3,5 млрд. дол. США.

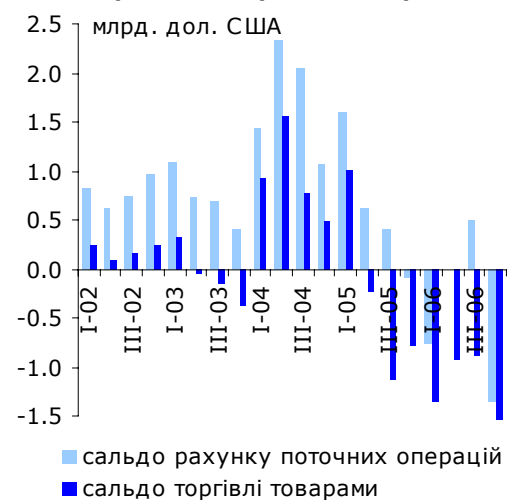
Тарифи на природний газ для домогосподарств*

Джерело: НКРЕ

Примітка: * для домогосподарств із газовими лічильниками

Сальдо рахунку поточних операцій та торгівлі товарами

Джерело: НБУ

Залучення насамперед середньо- та довгострокового капіталу частково компенсувало відток короткострокового капіталу, що склав в 2006 році 10,9 млрд. дол. США. Проте баланс потоків капіталу не тільки дозволив покрити дефіцит рахунку поточних операцій, але й збільшити офіційні резерви НБУ майже на 2 млрд. дол. США.

Відповідно, дефіцит рахунку поточних операцій у 2006 році можна кваліфікувати як стабільний. По-перше, він був переважно спричинений зростанням інвестиційного імпорту. По-друге, він у значній мірі фінансувався за рахунок ПІІ, що є найбільш прийнятною формою фінансування дефіциту.

Торгівля товарами: Торговельний дефіцит був підтриманий швидким зростанням імпорту

Згідно з даними Держкомстату у 2006 році експорт товарів зріс на 12,1% дпр у доларовому виразі, тоді як імпорт зріс на 24,6% дпр. Номінальні показники експорту становили 38,4 млрд. дол. США, тоді як імпорт дорівнював 45,0 млрд. дол. США. У результаті дефіцит торгівлі товарами досяг 6,67 млрд. дол. США порівняно із 1,9 млрд. дол. США у попередньому році.ⁱⁱ Дефіцит у 2006 році міг бути і більшим, якби не відбулось змін у динаміці торгівлі. Зокрема, зростання імпорту уповільнилося протягом року, а темпи приросту експорту стали позитивними та прискорилися.

Незважаючи на песимістичні очікування на початку 2006 року, різке збільшення ціни на газ не призвело до погіршення експорту, частково завдяки сприятливим цінам на світових ринках металу та продукції хімічної промисловості. Після зниження експорту в першому кварталі 2006 року, він впевнено відновився пізніше протягом року. Окрім металу та продукції хімічної промисловості швидко ріс експорт продукції машинобудування. Зокрема експорт обладнання для наземного транспорту (за винятком залізничного) збільшився на 62,4% дпр завдяки поставкам до країн СНД, зокрема, до Росії. Також Україна розширила експорт електричних машин та обладнання на 39,5% дпр.

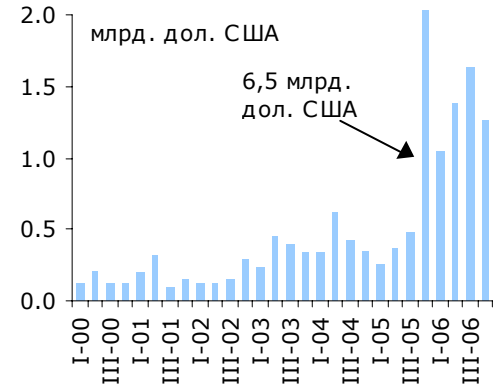
Серед факторів, що перешкождали зростанню експорту, була встановлена Росією заборона на імпорт м'яса та молочних продуктів (див. *Аграрна політика*) та запровадження Кабінетом Міністрів в жовтні 2006 року експортної квоти на зерно (див. *Аграрна політика*). Так, відповідно до даних НБУ експортні квоти спричинили падіння експорту сільськогосподарської продукції на 13,1% дпр у четвертому кварталі 2006 року.

Також спостерігалось зниження експорту корисних копалин, зокрема, руд та енергоносіїв, які скоротилися на 12,7% дпр та 23,6% дпр, відповідно. Таке зниження частково спричинено нетарифними методами регулювання, запровадженими для забезпечення постачання цих копалин на внутрішній ринок (див. *Торговельна політика*).

Водночас, зростання як інвестиційного, так і споживчого компонентів внутрішнього попиту, а також вищі більш високі ціни на енергоносії призвели до значного зростання імпорту товарів, що стійко випереджав зростання експорту протягом року. Дві третини загального зростання пояснювалось збільшенням імпорту продукції машинобудування та хімічної промисловості. Зокрема, різке підвищення попиту на легкові автомобілі призвело до зростання їх імпорту в 1,8 разів.

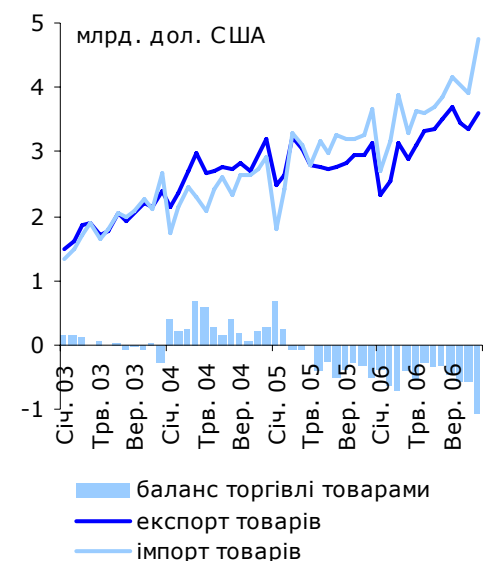
Збільшення ціни на енергоносії було частково урівноважено зменшенням фізичних обсягів імпорту, що скоротився на 16,6% дпр на газ та 27% дпр на сиру нафту. В результаті, імпорт енергоносіїв збільшився на достатньо помірні 19,2% дпр. Зменшення фізичних обсягів імпорту газу може свідчити про покращення ефективності використання енергії, але також є проявом зниження попиту завдяки теплій зимі. Разом з тим, низький імпорт сирої нафти скоріше за все зумовлений зниженням випуску нафтопереробних заводів. Відновлення виробництва цієї

Чистий притік прямих іноземних інвестицій

Джерело: НБУ

Зовнішня торгівля товарами

Джерело: Держкомстат

галузі в четвертому кварталі 2006 року зумовило збільшення імпорту нафти протягом останніх місяців року.

Покращення доступу до ринку США (див. *Міжнародні економічні відносини*) сприяло зростанню експорту в Америку на 38,9% дпр. Експорт до СНД та Європи зріс на 18,0% дпр та 16,1% дпр, відповідно, з постійним прискоренням поставок до останньої завдяки зростанню ціни на метал. Найшвидше зростав імпорт з Європи (32,6% дпр) завдяки високому внутрішньому попиту на продукцію машинобудування та Азії (30,7% дпр).

**Зовнішньоторговельна політика: Україна
продовжувала застосування нетарифних
інструментів регулювання торгівлі**

У 2006 році Уряд продовжував застосовувати нетарифні інструменти регулювання зовнішньоторговельних потоків. Зокрема, було запроваджено ліцензування імпорту яловичини, свинини, свиней та великої рогатої худоби, таким чином підвищуючи транзакційні витрати при імпорті. Цей крок став виграшним для національних виробників м'ясної продукції, однак знизив добробут населення.

Також у відповідь на вищі світові ціни на нафту, газ, цукор та, пізніше, зерно було запроваджено ліцензування експорту цих товарів. Реакція була досить типовою для уряду, який традиційно схильний запобігати зростанню внутрішніх цін шляхом стримування експорту. Однак такий підхід суперечить ринковим принципам, оскільки порушує механізм цінового регулювання та зменшує ефективність розподілу ресурсів в економіці. Більше того, ліцензування зерна було швидко замінено квотами на пшеницю, ячмінь, жито та кукурудзу в четвертому кварталі 2006 року, що ще більш зашкодило економічній ефективності та іміджу України як передбачуваного торгового партнера (див. *Аграрна політика*).

Прийняття пакету законів щодо вступу країни до СОТ (див. *СОТ*) в останні місяці року помітно змінило український торговельний режим. Однак, зважаючи на те, що деякі з цих законів набудуть чинності після вступу України до СОТ, негайні зміни очікуються лише в окремих сферах. Зокрема, набула чинності відміна дискримінації при наданні юридичних послуг, як і норми щодо захисту прав інтелектуальної власності та зміни у законодавстві щодо ліцензування. Інші закони, що набули чинності, включають зміни у державній підтримці сільського господарства, зміни до закону про ПДВ та ветеринарних правил. Також було прийнято закон, що знімає заборону на імпорт автомобілів, старших 8 років. Цю заборону було замінено фіскальними заходами, а саме запровадженням високого податку на першу реєстрацію в Україні автомобілів, старших 8 років.

Значна кількість законів набуде чинності лише після вступу до СОТ. Це стосується відкриття ринку для філій іноземних банків, зміни в регулюванні ринків цукру та молочної продукції, а також різноманітних експортних тарифів. Щодо останніх передбачено кількарічний перехідний період. Закони, що надають недискримінаційний доступ до страхування та видавництва, також передбачають п'ятирічний перехідний період.

Очікується, що закони щодо вступу до СОТ підвищать відкритість українського ринку для іноземних конкурентів, що буде сприятливим для споживачів та стимулюватиме розвиток ефективних секторів.

СОТ: Україна наближається до завершення торговельних переговорів

Хоча досягнути мети – членства у СОТ у 2006 році – не вдалось (як цього не трапилось й у 2005 і 2004 роках, тощо), Україна досягла значного прогресу у переговорах, розпочатих наприкінці 1993 року. За словами Генерального директора СОТ Паскаля Ламі, Україна очолює список із 23 країн, що очікують на вступ до

Структура торгівлі товарами у 2006 році

	Експорт товарів		Імпорт товарів	
	млн. дол. США	% дпр	млн. дол. США	% дпр
Всього	38367,7	112,1	45034,5	124,6
I - Живі тварини; продукти тваринного походження	396,5	54,2	649,0	129,9
II - Продукти рослинного походження	1951,1	115,1	671,7	127,8
III - Жири та олії тваринного або рослинного походження	971,4	165,4	191,1	93,6
IV - Готові харчові продукти	1394,4	108,0	1654,7	113,7
V - Мінеральні продукти	3871,8	82,3	13506,2	116,8
VI - Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	3387,3	113,4	3888,6	125,6
VII - Полімерні матеріали, пластмаси та каучук	803,4	139,7	2527,7	130,4
VIII - Шкіряна і хутряна сировина та вироби з них	306,6	145,6	136,3	122,6
IX - Деревина і вироби з деревини	603,1	113,0	265,0	132,6
X - Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	596,2	131,2	1173,3	116,9
XI - Текстиль та вироби з текстилю	915,3	100,2	1365,5	97,1
XII - Взуття, головні убори, парасольки	130,2	120,9	269,4	96,4
XIII - Вироби з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла	255,5	116,9	738,1	143,0
XIV - Дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння, дорогоцінні метали та вироби з них	124,0	124,7	173,5	77,3
XV - Недорогоцінні метали та вироби з них	16420,1	117,2	3327,3	134,8
XVI - Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини, тощо	3330,5	117,3	7873,4	124,2
XVII - Транспортні засоби	2081,1	126,3	5147,1	159,9
XVIII - Прилади і апарати	152,3	107,4	696,1	137,2
XX - Різні товари і вироби	275,8	126,4	443,2	137,2
XXI - Вироби мистецтва	0,7	388,7	3,5	480,5
Товари, придбані в портах	27,5	163,9	268,1	125,7
Різне	373,1	152,4	65,7	179,8

Джерело: Держкомстат

СОТ. Як двосторонні, так і багатосторонні переговори практично завершено. У 2006 році Україна підписала 7 протоколів щодо доступу на ринки товарів та послуг і 2 щодо доступу на ринки послуг. Зокрема, було завершено вельми складні переговори із США та Австралією. У відповідь на вимогу США Україна встановила нульову зв'язану тарифну ставку у галузевих ініціативах, що стосуються деревообробної, машинобудівної, металургійної та інших галузей. Однак Україна не приєднується до нульових тарифних ініціатив в сільському господарстві, а саме для соняшникового насіння, риби та пива.

В цілому протягом 2001-2006 років Україна досягнула двосторонніх домовленостей із 49 країнами. Для завершення двосторонніх переговорів, за умови, що жоден із членів СОТ не виставить додаткові вимоги, Україні залишилось лише завершити переговори із Киргизією. Нещодавно ця країна замінила свою вимогу щодо сплати державного боргу, що начебто утворився ще за часів СРСР, на вимогу встановити нульову тарифну ставку на близько 300 тарифних ліній, що значно перевищує поточні зобов'язання, прийняті Україною. Переважна більшість товарів, щодо яких постало питання, займають незначні частки киргизького експорту до України. Більше того, чинний договір про вільну торгівлю забезпечує у будь-якому разі доступ киргизьких товарів на ринок України за нульовою ставкою. З огляду на це, вимога Киргизії виглядає як політично, а не економічно вмотивованою.

У листопаді та грудні Україна досягла передовсім прогресу у гармонізації законодавства, що є дуже важливим питанням у багатосторонніх переговорах. Парламент майже повністю прийняв 20 законів, що вимагались для гармонізації українського законодавства з правилами СОТ. Виняток становить лише один закон, який стосується поправок до закону про ПДВ. Він був схвалений лише частково, продовжуючи спеціальний режим оподаткування для сільгоспвиробників до 2008 року всупереч вимогам СОТ припинити цей режим. Наразі країни-члени СОТ проводять аналіз прийнятих змін, який, як очікується, буде завершено на початку 2007 року.

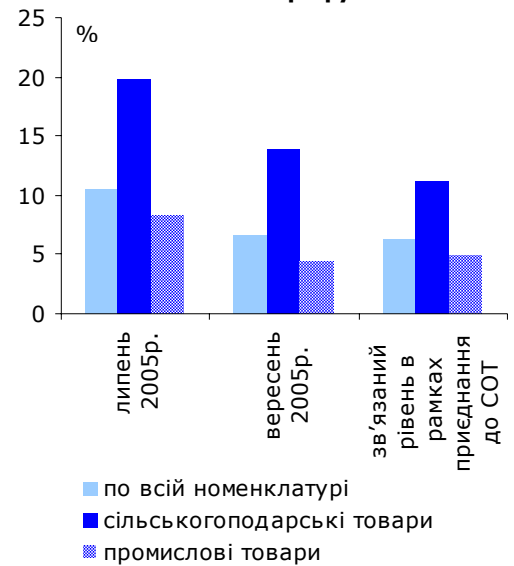
Не враховуючи переговорів із Киргизією, залишаються нерозв'язаними питання продовження підтримки сільського господарства, квот на експорт зернових і ситуація з імпортом м'яса. Хоча це лише кілька питань, що мають бути вирішені, вони належать до переліку найбільш чутливих для України проблем, що може затягнути переговори до другого півріччя, не виправдавши надії на швидкий вступ до СОТ.

Зовнішньоторговельні відносини: Значно покращився доступ на ринок США

У 2006 році відбулось значне покращення економічних відносин між Україною та США. По-перше, у січні США покращили рейтинг України з "пріоритетної закордонної країни" на "країну у пріоритетному списку спостереження" щодо захисту прав інтелектуальної власності. Як результат США відновили дію Генеральної системи преференцій (ГСП) для України, яка була призупинена в серпні 2001 року. Перегляд статусу України став можливим лише після того, як Верховна Рада в липні 2005 року прийняла Закон, що запроваджує кримінальну відповідальність за виробництво піратських лазерних дисків. ГСП передбачає преференційний безмитний режим для 3400 видів продукції, у тому числі таких важливих для України товарів, як вироби зі заліза та сталі, електричні вироби, товари залізничного машинобудування та казеїн.

Також США, наслідуючи рішення ЄС наприкінці 2005 року, надали у лютому 2006 року Україні статус країни з ринковою економікою. Україна намагалася отримати статус країни з ринковою економікою з 2002 року, що було пов'язано з антидемпінговими розслідуваннями щодо сталевих катанки в рамках торговельного законодавства США. Набуття Україною нового статусу дозволить

Середньоарифметичні ставки митного тарифу

Джерело: Кабінет Міністрів

Торгівля за регіонами у 2006 році

	Експорт товарів		Імпорт товарів	
	млн. дол. США	% дпр	млн. дол. США	% дпр
Всього	38367,7	12,1	45034,5	24,6
у т.ч.				
СНД	12665,5	18,0	20184,9	18,5
у т.ч.				
Росія	8650,7	15,5	13787,2	7,4
ЄС-25	10869,6	18,0	15614,1	31,5
у т.ч.				
Німеччина	1283,8	-0,1	4267,6	26,1
Польща	1344,5	33,1	2109,1	50,0
Угорщина	946,1	37,4	802,2	23,9
Азія	8134,8	-2,9	6070,8	30,7
у т.ч.				
Китай	544,7	-23,4	2310,2	27,6
Туреччина	2390,0	17,9	769,1	26,6
Японія	98,6	20,2	848,6	54,8
Африка	2373,9	-0,8	413	-3,1
Америка	2543,8	38,9	1465,3	15,8
у т.ч.				
США	1201,7	25,6	879,1	23,8

Джерело: Держкомстат

Департаменту торгівлі США використовувати стандартну для ринкової економіки методологію при здійсненні антидемпінгових розслідувань, а це означає, що розслідування будуть проводитись на основі українських цін, а не цін третьої країни. Статус ринкової економіки надається країні на основі шести критеріїв. Вони включають ступінь конвертованості валюти, вільне встановлення рівня заробітної платні, іноземні інвестиції, державну власність або контроль за виробництвом, контроль уряду за розподілом ресурсів та інші відповідні фактори.

Нарешті, у березні Палата Представників США прийняла акт щодо скасування поправки Джексона-Веніка проти України. Цей акт був підписаний президентом США Джорджем Бушем. Схвалення цього документу надає Україні статус постійного торговельного партнера і сприяє торгівлі між країнами.

Економічні відносини із ЄС у 2006 році були дещо пригальмовані встановленням до 2011 року для кількох виробників безшовних труб кінцевого антидемпінгового мита, рівень якого називають надмірним. Разом з тим Україна збільшила квоту на експорт металу до ЄС-25 у 2006 році завдяки невикористаній квоті 2005 року.

Торговельні відносини між Україною та Росією дещо погіршились у 2006 році. Зокрема, на початку 2006 року Росія заборонила імпорту продукції тваринного походження з України, завдавши шкоди українській молочної промисловості (див. *Аграрна політика*). Також зазнав втрат експорт алкогольної продукції з України через технічні проблеми із запровадженням нових акцизних марок в Росії.

Зарплати та доходи: Зарплата знову стала основним джерелом доходів домогосподарств

У 2006 році в Україні спостерігалось високе зростання споживання (див. *ВВП*) завдяки значному підвищенню доходів населення та збільшенню споживчих кредитів. Протягом року реальні доходи домогосподарств зросли на 17,5% дпр. Це зростання підтримувалось еквівалентним зростанням доходів, отриманих домогосподарствами від заробітної плати, а також від сільськогосподарської та підприємницької діяльності.

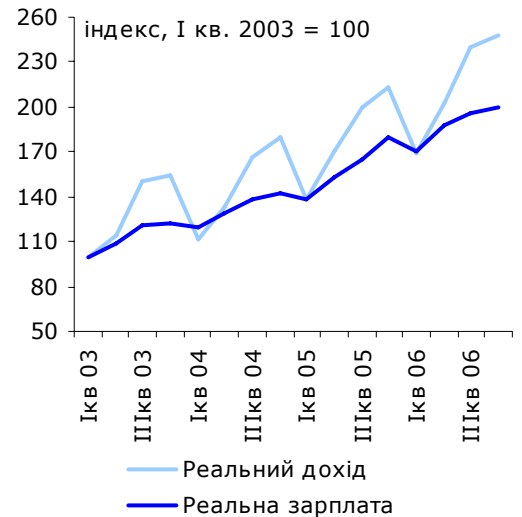
У 2006 році реальна заробітна плата зросла на 18,5%, що відповідає тренду попереднього року. Середня заробітна плата склала 1041,4 грн. у 2006 році. В той час як сектор державного управління утримав найвищі темпи приросту заробітної плати, темпи зростання в освіті та охороні здоров'я були нижчими за середні по економіці. Зростання заробітної плати в промисловості також було нижчим, і склало 15,0% дпр в середньому за рік. Зокрема, заробітна плата в таких секторах обробної промисловості, як виробництво коксу та продуктів нафтопереробки, а також металургії, зростала повільніше, ймовірно, через підвищення ціни на газ, що потребувало перерозподілу видатків в цих секторах. У четвертому кварталі 2006 року зростання заробітної плати в цих секторах відновилося. Незважаючи на те, що темпи зростання заробітної плати в сільському господарстві були вищі за середні по економіці, вона залишилась найнижчою та становила лише 552,9 грн. у 2006 році.

Темпи приросту соціальних трансфертів уповільнились порівняно із 2005 роком та становили 15,7% дпр у 2006 році. Як результат, на відміну від попереднього року доходи, отримані від заробітної плати, перевищили соціальні трансферти і стали знову головним джерелом доходів домогосподарств.

Фіскальна політика: Високі доходи не допомогли виконати план видатків Державного бюджету

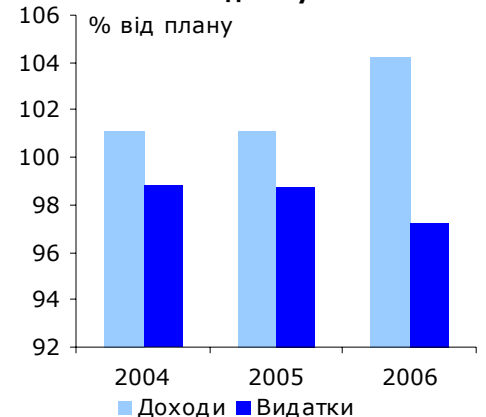
Бюджетний процес у 2006 році. Значне зростання економіки у 2006 році дозволило уряду успішно закінчити бюджетний рік. Доходи Державного бюджету було виконано на 104,2% від плану

Реальний дохід та заробітна плата домогосподарств

Джерело: Держ комстат

Виконання Державного бюджету

Джерело: звіти Держ авного казначейства

насамперед завдяки високим надходженням від ПДВ. Ці надходження досягли 9,4% від ВВП, цьому сприяло розширення бази оподаткування у 2005 році та вища частка імпорту у ВВП. Протягом більшої частини року план надходжень від податку на прибутки підприємств (ППП) не виконувався. Однак завдяки вдалому збору цього податку в листопаді та грудні на кінець року доходи від ППП склали 100,2% від плану. Це можна пояснити тим, що темпи економічного зростання були низькими на початку року, але потім покращились, що сприяло зростанню доходів від цього податку. Краще адміністрування податку в другій половині року також може пояснити належне виконання надходжень від нього. Крім того, значна частка платежів ППП припадає як раз на кінець року.

Рівень виконання видатків Державного бюджету традиційно покращився наприкінці року і досяг 97,2%. Видатки на освіту та соціальний захист, а також трансферти місцевим бюджетам були виконані в повному обсязі. Водночас, рівень виконання видатків на житлово-комунальне господарство та культуру залишився нижчим 90% запланованого.

Як результат, дефіцит Державного бюджету склав 4,9 млрд. грн. або 0,9% від ВВП. Дефіцит здебільшого було профінансовано за рахунок запозичень. Сума зовнішніх запозичень була вищою за заплановану (див. *Державний борг*), що дозволило компенсувати низькі надходження від приватизації (див. *Приватизація*).

Протягом року декілька разів вносилися зміни до Закону про Державний бюджет. Спочатку, протягом січня-березня Парламент ухвалив декілька змін, які стали наслідком підвищення видатків на соціальний захист. Наступні зміни відбулися в листопаді і передбачили підвищення доходів і видатків Державного бюджету на 1,38% та 1,40%, відповідно. Було заплановано отримати додаткові доходи за рахунок вищих, ніж попередньо очікувалось, надходжень від ПДВ. З цих доходів профінансували соціальні виплати, житлово-комунальні субсидії, виплату пенсій військовослужбовцям та підвищення трансфертів місцевим бюджетам.

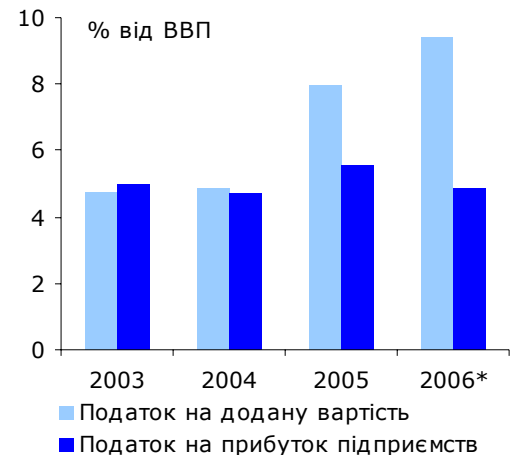
Бюджетний процес у 2006 році був досить традиційним. Протягом року збільшилися видатки на соціальний захист та трансферти місцевим бюджетам. В той час як ці видатки було виконано, капітальні видатки було профінансовано на рівні 87,3% від плану. Дефіцит Державного бюджету був нижчий від запланованого насамперед через нижчі видатки Державного бюджету, що є типовим для України.

Ухвалення Державного бюджету на 2007 рік. Процес затвердження Закону про Державний бюджет на 2007 рік був напруженим. Вперше в історії незалежної України Президент використав право вето на Закон про Державний бюджет. Хоча Верховна Рада майже не врахувала пропозиції Президента в оновленій версії Закону, Президент підписав його з другої спроби. Найбільші суперечки точились навколо питання підвищення соціальних стандартів, включаючи мінімальну заробітну плату і пенсії, оскільки Президент наполягав на більш значному їх підвищенні (див. *Соціальний сектор*).

Відповідно до затвердженого в грудні Закону про Державний бюджет на 2007 рік доходи і видатки Державного бюджету заплановано в обсязі 147,9 млрд. грн. (24,9% від ВВП) та 161,8 млрд. грн. (27,2% від ВВП) відповідно. Частки цих показників у ВВП є близькими до параметрів 2006 року. Дефіцит Державного бюджету заплановано на рівні 15,7 млрд. грн. або 2,6% від ВВП. Найбільшим джерелом фінансування дефіциту є надходження від приватизації у сумі 10,6 млрд. грн. Зважаючи на невиконання плану приватизації у 2006 році (див. *Приватизація*) та надзвичайно амбітний план на 2007 рік, виконання приватизації є одним із найбільших фіскальних ризиків цього року.

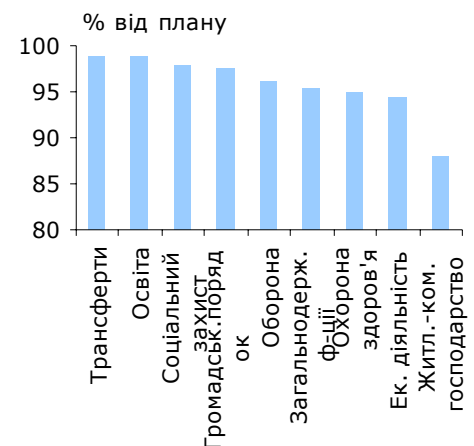
Позитивною рисою бюджетного процесу 2007 року було винесення положень щодо зміни податкових норм в окремий

Доходи від основних податків

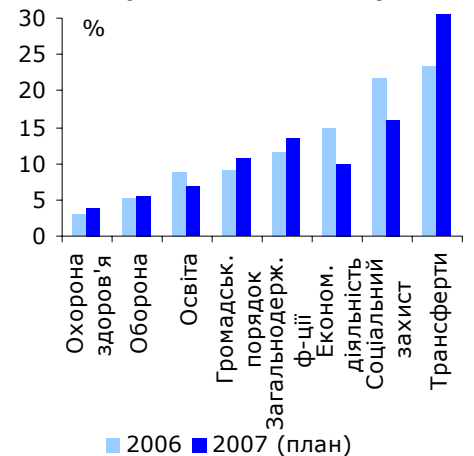
Джерело: Держ авне казначейство, Держ комстат
* по передня оцінка

Виконання видатків Державного бюджету у 2006 р.

Джерело: звіт Держ авного казначейства

Структура видатків Державного бюджету

Джерело: Закон про Держ авний бюджет на 2006р. та 2007р.

Закон. Окрім цього, з тексту Закону про Державний бюджет забрали норми щодо запровадження певних пільг для інвестиційних проектів, які зареєстровані в спеціальних економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку. Натомість, уряд повинен розробити окремий Закон для врегулювання цього питання. Втримавшись від значного підвищення соціальних стандартів, уряду також вдалось залишити досить значний обсяг капітальних інвестицій порівняно із показниками попередніх років. Однак нечітке визначення інвестиційних проектів може призвести до неефективності використання видатків Державного бюджету.

У березні Кабінет Міністрів подав до Верховної Ради законопроект про внесення змін до Державного бюджету на 2007 рік, результатом ухвалення яких буде підвищення видатків Державного бюджету на оплату праці та соціальний захист.

Соціальний сектор: Надання соціальних виплат стає адресним у 2007 році

Діти війни. Закон про соціальний захист дітей війни, який було прийнято в кінці 2004 року, набув чинності з 1 січня 2006 року. Відповідно до офіційних оцінок, кількість дітей війни складає близько 9 млн. осіб. Основні пільги включають зменшення тарифу на житлово-комунальні послуги на 25%, безоплатний переїзд на певних видах транспорту та підвищення мінімальної пенсії на 30%. Хоча цей Закон було прийнято у 2004 році, Уряд не зміг передбачити достатньо коштів для фінансування цих пільг у 2006 році. Як результат, зміни до Закону про Державний бюджет на початку року передбачили збільшення фінансування цієї програми у 2006 році. Водночас обсяг пільг на 2006 рік було скорочено. В цілому, цей Закон долучився до переліку законодавчих актів щодо численних непрофінансованих пільг різним групам населення.

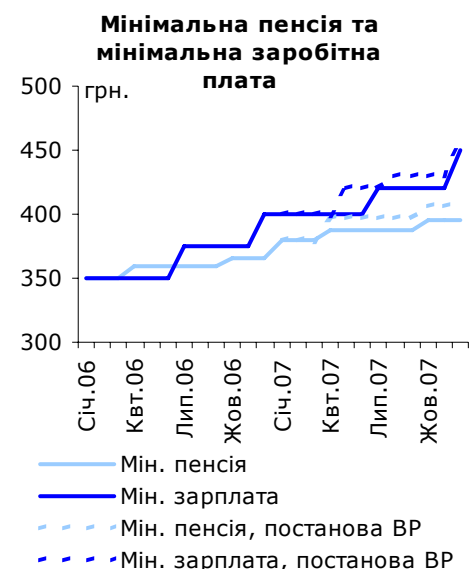
Соціальні стандарти у 2007 році. Закон про Державний бюджет на 2007 рік передбачає поступове підвищення соціальних виплат, включаючи мінімальну заробітну плату, прожитковий мінімум, мінімальну пенсію тощо. Однак темпи зростання соціальних виплат будуть нижчими, ніж у 2004-2006 роках. Деякі з виплат навіть зменшаться в реальному вимірі. Така зміна динаміки стала причиною суперечки під час бюджетного процесу-2007, оскільки Президент вимагав суттєвішого підвищення соціальних стандартів. У відповідь Парламент ухвалив постанову, в якій зобов'язав уряд підвищити прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, та мінімальну заробітну плату понад рівні, що заплановано в Законі про Державний бюджет на 2007 рік.ⁱⁱⁱ В березні 2007 року Парламент ухвалив поданий Урядом законопроект, який передбачає підвищення соціальних стандартів.

У 2007 році надання соціальних пільг, соціальної допомоги та інших соціальних пільг повинно стати адресним. По-перше, право на таку допомогу матимуть особи, якщо їх доходи не перевищують 1,4 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. По-друге, максимальну суму допомоги обмежено рівнем забезпечення прожиткового мінімуму. Така інновація є позитивною рисою Державного бюджету, оскільки сприятиме підвищенню ефективності соціальних виплат.

Мінімальна заробітна плата. Парламент прийняв Закон, відповідно до якого з 1 січня 2009 року мінімальна заробітна плата повинна встановлюватись на рівні прожиткового мінімуму, визначеного для працездатних осіб. На кінець 2007 року мінімальна заробітна плата, як очікується, досягне 83,9% відповідного прожиткового мінімуму. Отже, запровадження цього Закону вимагає стрімкого зростання заробітної плати у 2008-2009 роках, що значно підвищить витрати місцевих бюджетів на заробітну плату.

Джерело: Закони про Державний бюджет на 2006р. та 2007р.

Джерело: Закони про Державний бюджет на 2006р. та 2007р., постанова Верховної Ради

Пенсійна система: У 2007 році заплановано бездефіцитний бюджет Пенсійного фонду

Виконання бюджету Пенсійного фонду у 2006 році. У 2006 році номінальна середня пенсія зросла на 12,5% та досягла 457,48 грн., насамперед завдяки підвищенню мінімальної пенсії, запланованому у Законі про Державний бюджет на 2006 рік. Підвищення пенсій призвело до зростання видатків Пенсійного фонду до 72 млрд. грн. (13,5% від ВВП). Хоча доходи були на 7,4% вищими від запланованих, і склали 54 млрд. грн., їх було недостатньо для покриття цих видатків. Розрив профінансували за рахунок трансферту Державного бюджету в сумі 17,6 млрд. грн., з яких 7,3 млрд. грн. було спрямовано на фінансування дефіциту.

Пенсійне забезпечення у 2007 році. На 2007 рік Уряд планує ухвалити збалансований бюджет Пенсійного фонду. Для забезпечення достатніх доходів Уряд запровадив декілька заходів, у тому числі підвищення внеску на пенсійне страхування, що сплачується роботодавцем, до 33,2% від суми оплати праці (з 31,8% у 2006 році); встановлення межі на пенсії, що сплачуються відповідно до деяких державних пенсійних програм; та обмеження виплати пенсій. Водночас, було зменшено шкідливий для інвестицій пенсійний збір на операції з купівлі та продажу безготівкової іноземної валюти на 0,3 відсоткових пунктів до 1,0%.

деякі з цих заходів є досить суперечливими і неефективними у довгостроковому періоді. Зокрема, підвищення внеску на пенсійне страхування, який на сьогодні становить більше ніж 80% сукупного розміру нарахувань на заробітну плату, надає неправильні сигнали бізнесу, незважаючи на те, що сукупний рівень нарахувань на заробітну плату залишається сталим. Така політика також суперечить оголошеним намірам Уряду щодо зменшення податкового навантаження. Межа на пенсії, що сплачуються відповідно до різних державних пенсійних програм, є високою порівняно із середньою пенсією в Україні. Зниження пенсійного збору на операції з купівлі-продажу безготівкової валюти можна оцінити як позитивний крок, хоча його недостатньо для зменшення інвестиційних бар'єрів.

Трансферт Державного бюджету Пенсійному фонду заплановано на рівні 22,3 млрд. грн. З цієї суми 10,3 млрд. грн. буде спрямовано на фінансування додаткової функції Пенсійного фонду, а саме на виплату пенсій військовим пенсіонерам та суддям у відставці. 10,6 млрд. грн. передбачено на фінансування пенсій, які встановлено за різними державними пенсійними програмами. Окрім цього, як і минулого року, Пенсійний фонд отримуватиме додатковий трансферт, який компенсуватиме йому втрати від застосування платниками фіксованого сільськогосподарського податку спеціальної ставки по сплаті збору на обов'язкове пенсійне страхування (1,4 млрд. грн.). Всі ці фактори роблять досить значним розмір трансферту до Пенсійного фонду, хоча він і не спричинений дефіцитом Пенсійного фонду.

Приватизація: Повільна приватизація є одним з головних фіскальних ризиків у 2007 році

2006 рік. У 2006 році план приватизації не було виконано. Сукупні надходження становили лише 0,6 млрд. грн. або 26,3% від річного плану. Основною причиною невиконання плану стала відсутність політичної волі, що частково пояснювалося політичною нестабільністю в країні. Важливою перешкодою для приватизаційного процесу стала відсутність Державної програми приватизації. Процес приватизації і досі регулюється Програмою приватизації на 2000-2002 роки. Це підриває узгодженість та ефективність трансформації власності. Восени Уряд подав на розгляд Парламенту проект Програми на 2007-2009 роки, але її не було затверджено.

Нарахування та відрахування від заробітної плати, 2007 р.

	Нарах-я на заробітну плату (%)	Відрах-я на заробітну плату (%)	Сукупні відрах-ня / нарах-ня (%)
<i>Сукупний внесок на соціальне страхування</i>	36,66-49,6	1,5-3,5	38,16-53,1
<i>В т.ч.:</i>			
Пенсійне страхування	33,2	0,5 – 2,0*	33,7-35,2
Соціальне страхування на випадок тимчасової втрати працездатності	1,5	0,5-1,0*	2,0-2,5
Соціальне страхування на випадок безробіття	1,3	0,5	1,8
Соціальне страхування від нещасних випадків	0,66-13,6**	0,0	0,66-13,6**

* нижчий рівень внесків сплачується працівниками із рівнем заробітної плати, нижчою за прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб, а вищий внесок сплачується тими, чия заробітна плата вища, за прожитковий мінімум.

** ставка внеску залежить від рівня професійного ризику
Джерело: Закон про розмір внесків на обов'язкове соціальне страхування, Закон про Державний бюджет на 2007 р.

Джерело: Пенсійний фонд, Міністерство праці та соціальної політики

* попередні дані

Доходи від приватизації могли би бути вищими у разі проведення Урядом принаймні заявлених приватизаційних тендерів. Наприклад, продаж 76% машинобудівного підприємства ВАТ „Луганськтепловоз“, який міг принести більше ніж 0,3 млрд. грн., було призупинено за рішенням суду. Таке ж рішення було прийнято й щодо продажу виробника вапнякового флюсу для металургійних підприємств ВАТ „Комсомольське рудоуправління“.

Протягом року уряд робив спроби змінити правила приватизації з метою збільшення кількості потенційних інвесторів. Наприклад, у вересні Кабінет Міністрів затвердив процедуру продажу державних підприємств разом із земельними ділянками^{iv}. Нова процедура мала застосовуватись до підприємств промисловості, транспорту та телекомунікацій, викликаючи стимулюючи тим самим інтерес з боку інвесторів, які зацікавлені у придбанні земельних ділянок у великих містах. Використання нової процедури продажу може бути досить ризикованим для приватних власників акцій, які володіють майном, що знаходиться на таких ділянках. Таке правило може призвести до ситуації, коли земля та власність, що на ній знаходиться, належать різним власникам.

Плани на 2007 рік. На 2007 рік надходження від приватизації заплановано у сумі 10,6 млрд. грн. Такий план здається досить ризикованим, особливо з огляду на неуспішну приватизацію 2006 року. Для виконання плану передбачається продати акції таких підприємств, як ВАТ „Укртелеком“ та хімічне підприємство „Одеський припортовий завод“, а також близько 500 менших підприємств, включаючи акції обленерго.

Для пришвидшення приватизаційного процесу в грудні Верховна Рада затвердила перелік підприємств, запропонованих до приватизації у 2007 році. Перелік складався з 596 підприємств, переважно малих та середніх пакетів акцій загальною вартістю 5,65 млрд. грн. Цей закон було ветовано Президентом України. Остаточна версія документу не містить переліку підприємств для приватизації, але знімає заборону на приватизацію, ЗАТ „Укртелеком“, машинобудівний завод „Електроважмаш“, „Одеський припортовий завод“ та декілька інших великих компаній^v.

Державний борг: Уряд вийшов на ринок запозичень

Оскільки доходів від приватизації було недостатньо для покриття бюджетного дефіциту, для його фінансування Уряд звернувся до внутрішніх та зовнішніх запозичень (див. *Приватизація*).

16 листопада Україна завершила розміщення 10-ти річних єврооблігацій на суму 1 млрд. дол. США з купоном 6,58% річних із помірною маржею в 197 базових пунктів по відношенню до державних облігацій США з аналогічним строком обертання.^{vi} Також з серпня відновились аукціони продажу облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Всього було випущено ОВДП на суму лише 1,6 млрд. грн., оскільки Міністерство фінансів не змогло запропонувати привабливу доходність для внутрішніх покупців. Концентрація на зниженні номінальної доходності і готовність приймати валютні ризики з боку Міністерства фінансів і надалі стримуватиме розвиток ринку внутрішніх державних облігацій, що міг би в іншому випадку стимулювати розвиток фінансових ринків країни, виконуючи функцію «точки відліку».

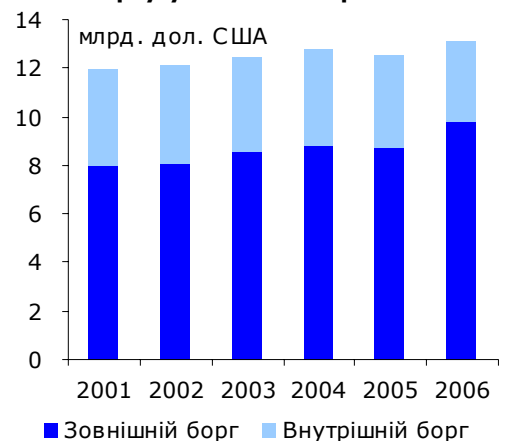
Аспекти власності: Україна намагалась покращити законодавство у сфері власності у 2006 році

Державна власність. У листопаді Парламент ухвалив проект Закону України „Про Фонд державного майна України“ у першому читанні. Цей Закон визначає відносини Фонду державного майна з іншими владними структурами та його обов'язки у сфері адміністрування державної власності, а також здійснення інвестиційної політики. Прийняття цього документу має відіграти важливу роль у регулювання питань державної власності в Україні.

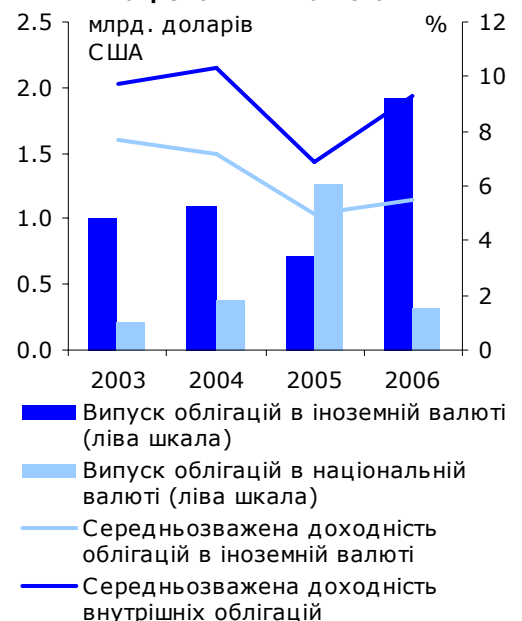
*станом на 22 січня 2007 року
Джерело: Ф ДМУ

Структура прямого державного боргу у 2001-2006 роках

Джерело: Міністерство фінансів

Випуск та доходність державних облігацій в іноземній та національній валютах

Джерело: Власні розрахунки на основі даних НБУ і Міністерства фінансів

У вересні 2006 року Президент підписав Закон України „Про управління об’єктами державної власності”^{vii}. Основними органами управління є ФДМУ, Кабінет Міністрів та уповноважені органи управління. Запроваджений інститут „державних контролерів” сприятиме ефективному управлінню майном державних холдингів. Іншим позитивним кроком в управлінні державною власністю є створення Єдиного реєстру об’єктів державної власності та затвердження Закону України „Про холдингові компанії в Україні”^{viii}. Останній визначає методи заснування, функціонування та ліквідації холдингових компаній в Україні, включаючи створення державних холдингових компаній шляхом корпоратизації чи приватизації.

Приватна власність. У 2006 році Парламент прийняв Закон щодо зниження межі квоту загальних зборів з більш ніж 60% до більш ніж 50%. Однак Президент ветоував цей Закон, як такий, що не відповідає конституційним принципам недоторканості приватної власності та спрямований на порушення прав міноритарних акціонерів, і, як наслідок, перерозподілу власності.

Іншою проблемою, що посилилась у 2006 році були так звані „рейдерські процеси”, під поняття яких підпадає неправомірне використання прав міноритарних акціонерів з метою одержання контролю над підприємством. Рейдерство є можливим через неефективне законодавство та неправомірні дії. В Україні ці процеси супроводжуються хабарництвом, погрозами та силовими атаками (на основі судових рішень). Судова, законодавча та правоохоронна системи України нездатні протистояти розвитку рейдерства в Україні. Випадки рейдерства погіршують інвестиційний клімат в Україні та лякають іноземних інвесторів, що працюють в Україні. Скорочення рейдерства є необхідною умовою для запровадження чіткого корпоративного законодавства.

Регуляторна реформа: У 2006 році не було здійснено суттєвих кроків для покращення регуляторного клімату

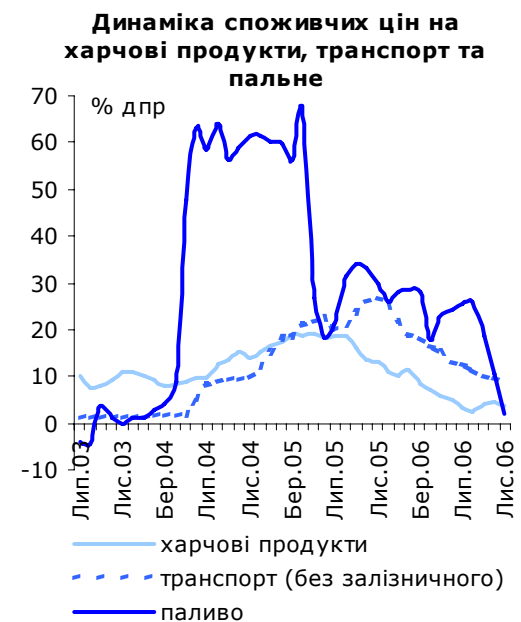
У 2006 році регуляторна політика суттєво не змінилась порівняно із 2005 роком. Державний комітет з регуляторної політики та підприємництва традиційно протистояв прийняттю економічно неефективних регуляторних актів та здійснював експертну перевірку регуляторних правових актів центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою визначення обмежень, що перешкоджають активності бізнесу.^{ix} Зміна складу уряду не вплинула на цю діяльність. Зокрема, жоден з Урядів не зробив ніяких кроків для корегування та відновлення процедури швидкої дерегуляції, яка була припинена на початку 2006 року. Не було реалізовано жодної серйозної ініціативи для покращення регуляторного середовища, як це очікувалося бізнесом.

Інфляція: Споживчі ціни збільшились на 11,6% дпр у 2006 році

У 2006 році ціни на споживчі товари і послуги збільшились на 11,6% дпр. Таким чином, інфляція вже третій рік поспіль залишалася більше 10%, хоча вона сповільнювалась до 6,8% дпр у середині 2006 року. У той час, коли ціни як на продовольчі і непродовольчі товари, які разом складають ліву частку споживчого кошика, зросли на 3,5% дпр, зростання цін на послуги було набагато значнішим і склало 49,4%. Так ціни на послуги не зростали з 1996 року. Різке зростання цін на послуги пов’язане із суттєвим збільшенням ціни на імпортований газ і хвилею різких збільшень тарифів на житлово-комунальні послуги та інших регульованих цін в другій половині року, після того, як ці ціни залишалися незмінними протягом декількох років (див. *Інфраструктура*). Разом з тим, сприятливі умови на ринку продовольчих товарів і обмеження на експорт продукції тваринного походження до Росії стримували зростання цін на цей вид продукції (див. *Аграрна політика*). Крім того, стабільний

Джерело: Держ комстат, НБУ

Джерело: Держ комстат

валютний курс і низька світова інфляція дозволили утримати низькі ціни на промислові товари, особливо імпортовані.

В 2006 році коаліційний уряд іноді намагався використовувати непрямі підходи до регулювання цін. У листопаді Антимонопольний Комітет України (АМКУ) на прохання Прем'єр-міністра досліджував причини відсутності зниження цін на транспортні послуги і продовольчі товари після зменшення витрат на паливо. Після розслідування АМКУ зробив ряд рекомендацій окремим виробникам, торговельним мережам, перевізникам і місцевим органам влади щодо перегляду цін пропорційно зменшенню витрат на бензин. Уряд також підписав ряд меморандумів із сільськогосподарськими виробниками і перевізниками. Наслідками таких дій Уряду стало переважно незначне зменшення цін або відкладення підвищення ціни на деякі продукти, хоча динаміка цін сповільнилась. Хоча досі наслідки дій Уряду були обмежені, активне втручання держави в механізми ціноутворення може бути шкідливим для ділової активності в країні.

Монетарна політика: Монетарна експансія уповільнилась, але залишалась істотною

Темпи приросту грошових агрегатів значно сповільнились в 2006 році у порівнянні із попередніми роками, підтверджуючи, що інфляція мала немонетарний характер. В 2006 році грошова база збільшилась на 17,5% дпр, у той час як грошова маса зросла на 37,5% дпр. Щорічна швидкість обертання грошей сповільнилась до 2,25 з 2,66. Помірна динаміка грошових агрегатів пояснюється зміною знаку сальдо рахунку поточних операцій на від'ємний, що обмежило кількість іноземної валюти, придбаної для поповнення резервів НБУ. Чисті інтервенції НБУ на валютний ринок становили лише 906 млн. дол. США. Грошова маса зростала швидше, ніж монетарна база, через істотне зменшення у вимогах до обов'язкового резервування для депозитів у національній валюті.

Щоб поліпшити ефективність інструментів монетарної політики, пов'язаних з процентними ставками, НБУ схвалив нове положення щодо регулювання ліквідності банків, яке набуло чинності 17 листопада. Нові правила передбачають ширший доступ банків до рефінансування НБУ, запровадження валютного свопу як окремого інструменту регулювання ліквідності, і покращення структури постійно діючих ліній рефінансування, а також розміщення депозитних сертифікатів та депозитних коштів. Покращення регуляторної бази забезпечує добру основу для ефективнішої монетарної політики, але питання, чи справді використовуватимуться доступні інструменти, залишається відкритим.

Політична непевність і покращення доступу українських банків до світових фінансових ринків викликали істотне збільшення доларизації. До кінця 2006 року 49,5% банківських кредитів і 38,0% банківських депозитів були в іноземній валюті в порівнянні із 43,3% і 34,3% відповідно за рік до цього. Реакцією НБУ стало зменшення протягом року норми резервування для депозитів у національній валюті з 4-6% до 0,5-1%. Подальші варіанти політики боротьби з доларизацією можуть включати низку заходів від збільшення норм резервування для операцій із іноземною валютою до повної заборони кредитів в іноземній валюті для домогосподарств.

Валютна політика: Достатні міжнародні резерви забезпечили стабільність валютного курсу у 2006 році

НБУ продовжував політику фактичної прив'язки гривні до долара у 2006 році й зберігав валютний курс незмінним. Політична нестабільність, пов'язана з парламентськими виборами, змусила НБУ протягом січня-квітня витратити 2,1 млрд. дол. США на підтримку курсу гривні. Однак пізніше НБУ відновив купівлю іноземної валюти й збільшив міжнародні резерви на 3 млрд. дол.

Міжнародні резерви НБУ та динаміка грошових агрегатів

Джерело: НБУ

США, щоб запобігти зміцненню гривні по відношенню до долара. Протягом року, хоча курс іноді стрибав до 5,2 грн. за долар США, НБУ переважно утримував міжбанківський валютний курс у коридорі 5,00-5,06 гривень за долар. У 2006 році середній курс щоденного на момент закриття ринку становив 5,032 грн. за долар США. Значні міжнародні резерви, що зросли на 14,7% і на кінець року становили 22,3 млрд. дол. США, а також відносна збалансованість попиту й пропозиції на валютному ринку дозволили НБУ забезпечити стабільність валютного курсу протягом 2006 року.

Фінансові ринки: Прибутки комерційних банків стрімко зросли у 2006 році

Банківська діяльність. За даними НБУ прибуток комерційних банків досягнув 4,6 млрд. грн. у 2006 році, що у 2,1 рази більше, ніж аналогічний показник 2005 року. Основні причини такого швидкого зростання прибутків – це бум високоприбуткового, але ризикованого споживчого кредитування, вища частка банків з іноземним капіталом та загальне зростання активів (див. *Інвестиції*). Частка виданих домогосподарствам кредитів у кредитних портфелях банків збільшилась до 32,0% з 23,4% наприкінці 2005 року. Така тенденція свідчить, що роль комерційних банків у стимулюванні попиту домогосподарств на товари тривалого використання зростає. Це вимагає від банків подальшого покращення нагляду та вдосконалення механізмів управління та контролю за ризиками.

У листопаді Верховна Рада ухвалила Закон^x, який дозволяє відкриття філій іноземних банків на території України після вступу України до СОТ (див. *СОТ*). Відкриття філій дозволено банкам-резидентам країн, які входять до FATF, дотримуються Базельських принципів ефективного банківського нагляду та підписали угоду про співпрацю у сфері банківського нагляду з НБУ. Однак саме НБУ належить останнє слово у дозволі на відкриття філій, оскільки він може відмовити у створенні на підставі існування фінансових чи юридичних проблем банка-засновника або через невідповідність регуляторним документам НБУ. Таким чином, додатковий вплив іноземного капіталу у банківський сектор значною мірою залежатиме від рішень НБУ. У будь-якому випадку Закон спрощує доступ іноземних банків на український фінансовий ринок і лібералізує торгівлю фінансовими послугами. Такий крок позитивно вплине на ціни, якість та доступність фінансових послуг, хоча можливі й негативні наслідки, оскільки впливовий іноземний банк може працювати переважно з менш ризикованими активами, тим самим змушуючи українські банки до роботи з більш ризикованими. До того ж іноземні банки менш схильні надавати позики малому бізнесу.

Фондовий ринок. Український фондовий ринок коливався разом з ринками інших країн, що розвиваються. Досягнувши піку у першій половині травня індекс ПФТС до середини червня втратив 19,6%, оскільки інвестори надавали перевагу якіснішим активам через занепокоєння щодо зростання процентних ставок та інфляційних очікувань. Однак пізніше витрати було компенсовано, оскільки підстави для занепокоєння виявились необґрунтованими. Серед інших факторів, що впливали на індекс, були політична нестабільність та негативні новини окремих компаній. Перспективи політичної стабільності та покращення інвестиційного клімату сприяли зростанню індексу в кінці року.

Темпи приросту окремих показників діяльності банків

Джерело: НБУ
*балансовий капітал

Індекс ПФТС та індекс MSCI для країн з перехідною економікою в 2006 році

Джерело: ПФТС, MSCI
Примітка: ПФТС - Перша фондова торгова система
MSCI - Morgan Stanley Capital Investments

ⁱ Постанова Кабінету Міністрів України №1418.

ⁱⁱ Цифри щодо торгівлі товарами, надані НБУ та Держкомстатом, відрізняються через різницю у методології. Найбільша причина невідповідності полягає в тому, що НБУ подає імпорт товарів у цінах FOB, а Держкомстат – у цінах CIF.

ⁱⁱⁱ Постанова Верховної Ради №518-V "Про перегляд прожиткового мінімуму та заробітної плати у 2007 році" від 22 грудня 2006 року.

^{iv} Постанова Кабінету Міністрів України №1360 "Про затвердження Порядку продажу у 2006 році земельних ділянок державної власності,

-
- на яких розташовано об'єкти, що підлягають приватизації" від 26 вересня 2006 року.
- v Закон України №570-V "Про внесення змін до деяких Законів України" від 11 січня 2007 року.
 - vi Міністерство фінансів розмістило 12-річні облигації у сумі 768 млн. швейцарських франків з купоном в 3,5% з можливістю "пут" опціону через три роки з дисконтом 2,6% і чотирирічні "самурай" облигації з купоном 3,2% і дисконтом 1,2% від номіналу в 35,1 млрд. єн.
 - vii Закон України № 185-V „Про управління об'єктами державної власності" від 21 вересня 2006 року.
 - viii Закон України №3528-IV „Про холдингові компанії в Україні" від 15 березня 2006 року.
 - ix Див.: Інформація про діяльність Департаменту регуляторної політики Державного комітету регуляторної політики та підприємництва у III кварталі 2006 року <http://www.dkrpgov.ua>
 - x Закон України № 358-V "Про зміни до Закону України "Про банки та банківську діяльність" від 16 листопада 2006 року.

Економічні Тенденції		Січ.	Лют.	Бер.	Квт.	Трв.	Чер.	Лип.	Сер.	Вер.	Жов.	Лис.	Грд.
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	0,9	2,2	4,0	3,5	8,5	9,3	7,7	7,1	8,9	9,0	8,2	...
Зростання ВВП (реальне, кум.)*	% дпр	0,9	1,5	2,4	2,7	4,0	5,0	5,5	5,7	6,2	6,5	6,7	7,0
Пром. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	-2,9	-0,6	0,2	0,4	2,4	3,6	4,8	5,4	5,5	5,3	5,6	6,2
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	3,3	3,6	4,0	4,1	4,7	3,2	-1,9	-2,8	-2,8	-1,1	-0,9	0,4
ІСЦ	% дпр	9,8	10,7	8,6	7,4	7,3	6,8	7,4	7,4	9,1	11,0	11,6	11,6
ІВЦ	% дпр	10,7	8,1	6,5	5,4	4,8	6,3	9,4	10,9	10,7	13,1	14,0	14,1
Експорт (дол. США, кум.)***	% дпр	-6,3	-5,4	-4,4	-3,9	-0,9	2,1	4,8	7,9	10,4	11,2	11,4	12,1
Імпорт (дол. США, кум.)***	% дпр	50,0	39,6	30,2	23,2	24,4	22,1	21,3	21,2	22,2	22,6	22,4	24,6
Торгівельний баланс товарами (кум.)	млрд. дол. США	-0,4	-1,0	-1,8	-2,1	-2,6	-2,9	-3,3	-3,6	-4,1	-4,6	-5,2	-6,7
Валові міжнародні резерви	млрд. дол. США	18,6	18,3	17,3	17,2	17,7	17,7	18,0	18,6	19,1	19,5	21,2	22,3
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	44,3	39,4	25,2	24,0	23,9	22,4	23,8	19,5	20,3	22,5	17,2	17,5
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.**	% річних	16,0	15,9	15,8	15,7	15,3	15,5	15,0	14,6	14,6	14,3	14,4	15,1
Обмінний курс, середній	дол. США	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05
Обмінний курс, середній	євро	6,10	6,04	6,07	6,17	6,45	6,40	6,40	6,47	6,43	6,37	6,49	6,67

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки

* Місячні показники не враховують регулярні квартальні перегляди ВВП

** Середньозважена відсоткова ставка за кредитами у гривнях (джерело: НБУ)

*** Зростання у доларовому виразі

Основні Економічні Показники		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Номинальний ВВП	млрд. грн.	93,4	102,6	130,4	170,1	204,2	225,8	267,3	345,1	441,5	535,86
Номинальний ВВП	млрд. дол. США	50,2	41,9	31,6	31,3	38,0	42,4	50,1	65,0	86,2	106,1
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	-3,0	-1,9	-0,2	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,1
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	-0,3	-1,0	4,0	13,2	14,2	7,0	15,8	12,5	3,1	6,2
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	-1,9	-9,6	-6,9	9,8	10,2	1,2	-11,0	19,7	-0,1	0,4
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	15,9	10,6	22,7	28,2	12,0	0,8	5,2	9,0	13,5	9,1
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	10,1	20,0	19,2	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3	11,6
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	7,7	13,2	31,5	20,9	8,6	3,1	7,6	20,5	16,7	9,6
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	5,0	35,4	15,7	20,8	0,9	5,7	11,1	24,1	9,5	14,1
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	0,0	-13,4	-7,9	17,9	9,5	10,7	24	42,6	7,5	13,2
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	2,0	-14,0	-19,1	18,9	14,1	4,9	28,7	31,3	20,4	22,0
Поточний рахунок	млрд. дол. США	-1,3	-1,3	0,9	1,2	1,4	3,1	2,9	6,9	2,5	-1,6
Поточний рахунок	% ВВП	-2,7	-3,1	2,9	3,8	3,74	7,6	5,9	10,6	2,9	-1,5
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,6	0,7	0,5	0,6	0,8	0,7	1,4	1,7	6,5	5,3
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	2,4	0,8	1,09	1,48	3,09	4,42	6,94	9,52	19,39	22,26
Дефіцит (профіцит) зведеного бюджету*	% ВВП	-6,8	-2,7	-2,1	-0,7	-1,9	0,8	-0,2	-3,0	-1,9	-0,9
Загальний державний борг	% ВВП	30,3	49,4	61,0	45,3	36,5	33,5	29,0	24,7	17,7	15,0
Зовн. державний борг (загальний)	% ВВП	19,4	38,4	49,9	33,0	26,3	24,1	21,4	18,6	13,4	11,9
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	44,6	21,9	39,3	39,9	37,4	33,6	30,1	34,1	53,9	17,5
Обмінний курс, середній	дол. США	1,86	2,45	4,13	5,44	5,37	5,33	5,33	5,31	5,12	5,05
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	1,90	3,43	5,07	5,44	5,30	5,33	5,33	5,31	5,05	5,05
Обмінний курс, середній	євро	2,11	2,77	4,39	5,03	4,81	5,03	6,02	6,62	6,40	6,32
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	2,11	4,02	5,20	5,10	4,67	5,53	6,66	7,22	5,97	6,65

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, IFS, власні розрахунки

* Показник розрахований за новою методологією, що застосовується з 2002 року.

"Мінус" означає дефіцит бюджету

° Вартість товарів, переданих у власність Росії згідно з міжурядовою угодою про розподіл Чорноморського флоту, підписаною у травні 1997 року, на загальну суму 726 млн. дол. США не врахована

°° Вартість авіакомплексів, переданих у власність Росії як частина боргу за газ згідно з міжурядовою угодою, підписаною у жовтні 1999 року, на загальну суму 274 млн. дол. США не врахована

Скорочення

дпк до попереднього кварталу

дпр до попереднього року

дпм до попереднього місяця

кум. кумулятивно